

129.)

10

A

Hódmezővásárhelyi Ágostai
Hitvallásu Evangelikus Egyház

TÖRTÉNETE

OROSHÁZA

OROSHÁZI UJSÁG NYOMDÁJA

ÜZEMVEZETŐ VERES LAJOS.

A

Hódmezővásárhelyi Ágostai
Hitvallásu Evangelikus Egyház

TÖRTÉNETE

OROSHÁZA
OROSHÁZI UJSÁG NYOMDÁJA
ÜZEMVEZETŐ VERES LAJOS.

Höbuzövészeti Ágostai
Hivatali Irtványok és Részletek

TÖRTÉNETE

DR. GY. SZÉKELY
Szerkesztő
Budapest, 1900.

I. RÉSZ.

Az egyház keletkezése.

A mi egyházunk 1795. év előtt a tótkomlói anyaegyházhoz csatolt fiókegyház volt. Még ezen év előtt is évenként kétszer meglátogatták a tótkomlói lelkészek, hogy itt istentiszteletet tartsanak és úri szent vacsorát szolgáltassanak. Ilyenkor a gyülekezés a református templomban volt és az istentiszteletet tótul tartották. Valószínű, hogy ebből az időből származik a „tótok” elnevezés, melyet még most is hallhatunk a városban. — Egyéb-ként éveken át a református lelkészek kereszteltek, eskették és temették magyarul hiveinket.

Az első hivek a felvidékről és a szomszéd más népes községekből telepedtek ide, többnyire iparosok voltak. 1791. évben már szép számmal lehettek, miért is engedéllyel gyűjtést indítottak és 1794-ben egy házat vettek. — Ekkor oly tanítót kértek az egyházi felsőbb hatóságoktól, ki a gyermekek tanítása mellett a lelkészi teendőket is vé-

gezhesse. — Az engedélyt megkapták és 1796. évben meghívták az első lelkészt: Koncsek Mártont, ki a megszerzett ház mellé épített imaházban hétköznap tanított, vasárnap és ünnepen istentiszteletet tartott felváltva tót és magyar nyelven.

Most már addig buzgólkodtak, míg sikerült még egy házat szerezni és 1800. évben Sidlai Andrást meghívták tanítónak, kit az iskolával együtt ezen újabb házban helyeztek el.

Mind a lelkész, mind a tanító fizetésének alapját a gróf Károlyi család által adományozott föld képezte.

Nagy csapás érte az egyházat 1808. évben, mikor a város nagy részét elhamvasztotta a tűzvész, melyben a mi templomunk és mind két házunk elpusztult. — De 1811. évben újra felépültek, ám 1835-ben egy új tűzvész megint elpusztította a templom zsindeley tetejét és ezt már csak nádfedéllel tudták megújítani.

Ezen első 40 év alatt újabb beköltözés által már 536-ra szaporodott a hivek száma. Tiszta evangélikus házaspár 115 volt, vegyes csak 2. Az iskolában 46 tanuló járt, mert nagy gond volt gyermekeik taníttatására. Szükséges is volt ez, mert abban az időben még sokan voltak az irni-olvasni nem tudók és ha énekeskönyve volt is többeknek, de újtestamentomja csak kevésnek, bibliája egy párnak volt, — ezért áldoztak sokat az iskolára, mert

a mi evangélikus egyházunk a tudást, a műveltséget terjesztette mindig, hogy a Jézus Krisztus evangéliumát annál inkább megérthessük.

János evang. 5. rész. 9. vers: „Tudakozátok az irásokat, mert nektek úgy tetszik, hogy azokban örökéletetek vagyon és azok, melyek énrólam bizonyosságot tesznek.“ — Ének:

(Lásd a dunántúli új énekeskönyv 259 sz. énekét.)

II. RÉSZ.

Az egyház megerősödése.

A két tűzokozta csapás után újra éledt a hitekben a hűség és áldozatkészség. Az összetartás megteremte áldásos gyümölcseit. Gyűjtöttek, adakoztak, hogy a szegényes nádfedelű imaház helyett új, diszes templomot építhessenek. — 1841-ben le-tették a mostani templom alapját és 1844-ben június 9-én felszentelték.

Nem volt egyházunknak egy tagja se, ki nem adakozott volna pénzt, vagy gabonát a szent célra. Aki nem adhatott, az napszámokat szolgált az építésnél. — Az Istennek új hajléka azonban többbe került, mint amennyit összegyűjtöttek, úgy, hogy 1100 forint még hiányzott. Ez nagy összeg volt ab-

ban az időben. — Szövetkeztek hát egy társulatba, melynek tagjai három éven át minden hónapban önkéntes adományokkal járultak a gyűjtéshez és három év alatt 1135 forintot be is fizettek.

Most már az iskolát kellett újra építeni és kibővíteni. Ezzel is elkészültek.

Még inkább erősödött az egyház 1847-ben, mikor az uradalom kiegészítette a lelkészi és tanítói földeket, egy egész, illetőleg fél telekre, vagyis 56 és 28 holdra.

Az 1848. évi függetlenségi harc idején volt papja egyházunknak a kiváló Jeszenszky László. Ő magyar hazánkért majdnem vértanú halált szenvedett, mert nemcsak hiveit, de az egész város lakosságát buzdította, lelkesítette. Megalakította a honvédelmi bizottságot, a honvédeknek ruhát, élelmet gyűjtött, a függetlenségi ünnepet rendezte, a debreceni kormányt üdvözölte, annak rendeleteit végrehajtani igyekezett. Ezért a világosi gyásznapi után a zsarnok osztrák kormány elfogatta és a pesti haditörvényszék kötél általi halálra ítélte. De mikor az ország vérszomjas kormányzója báró Haynau, bukását előre megtudva: az összes pesti elitélteknek megkegyelmezett, ő is kiszabadult és 10 hónapi fogság után hazaérkezett. Hivei és az egész városból nagyon sokan keresték fel a szeretett lelkipásztort és örömmel üdvözölték. — Mig börtönben volt, az elárvult gyülekezet írásban és kül-

döntségre kérte szabadonbocsájtását, de hiába. Ezalatt a református lelkészek szeretettel végezték a papi szolgálatot.

Ideje volt, hogy ismét átvegye Jeszenszky László az egyház vezetését, mert az árva egyházban megbomlott a rend, amit legjobban bizonyít az, hogy az adóhátralék 1000 forintra szaporodott. Ő rendbehozta az ügyeket, úgy, hogy 1855-ben már nincs hátralék, sőt kamatozó tőkék vannak az egyháznak. — Jeszenszkyt 1857-ben Nyiregyházára választották meg lelkésznek.

1859. évben városunk egy határozatában 420 forintot szavazott meg tanítói fizetésre, 52 forintot pedig az ismétlődő iskola vezetéséért. Később ezt az összeget 500 forintban állapította meg. — Ez a városi segély lett a tanítói fizetés alapja, mert sajnos, az eddigi föld élvezését ettől kezdve megvonták a tanítótól.

Az új lelkész Draskóczy Lajos vezetése alatt tovább fejlődik az egyház. — 1861. évben új paplakot építenek, a régiből iskola és tanítói lakás lesz. Az új paplak építését saját erejükből végzik, sőt ekkor egy 830 forint összegű alapot is gyűjtenek önkéntes ajánlatokból, melynek a „lelkisedés gyümölcse” címet adtak. Nagy gond van az iskola ügyre. Iskolaszéket alakítanak, az iskolát minden hónapban látogatják, gondosan kezelik a város által adott faiskolát, kertészeti újságot járatnak. Az

iskolát végzett növendékekre is van gond, mert ezek összetartására „Növendék Egylet” alakul; áldoznak iskolai könyvtárra, a felnőtt ifjak erkölcsi vezetésére „Iparos Ifjúsági Egylet” alakul, majd egy „Iparos Olvasó Egylet.” Ezekről még ma is van az egyháznak egy szép, de hiányos könyvtára.

Igy erősödött az egyház abban a szomorú korban, melyben hazánk az osztrák elnyomatás rabéletét élte.

Efezus 3. r., 20—21. „Annak pedig, ki véghetetlen bőséggel mindeneket megcselekedhetik, feljebb, hogy nem mint kérjük, vagy elménkbe befogjuk. — Annak dicsősége legyen az anyaszentegyházban a Jézus Krisztus által minden időben és mindörökkön örökké Amen. — Ének:

(Lásd a dunántúli új énekeskönyv 262. sz. énekét.)

III. RÉSZ.

A virágzás kora.

1867. március 2-án ünnepelte az egyház a felelős magyar minisztérium kinevezésének és az alkotmány helyreállításának örömnepét. — Ezen időtől kezdve alkotja meg az egyház és sokak áldozatkészsége mindazokat az anyagi és lelki intéz-

ményeket, melyek valóban virágzó egyházzá tették a mienket.

1869. évben július hó 11-én jelenti a lelkész, hogy Czukor János gyógyszerész hívünk 1000 forintot hagyott az egyházra, hogy az tőkésítve kamatozzon, míg az 50,000 forintot el nem éri. Akkor az egyház tisztviselőinek fizetésére kell fordítani a kamatok egy részét, más részéből újabb alapítványt kell létesíteni, hogy legyen az egyháznak mindig erős tőkepénze. Ez a „Czukor alapítvány” 1914. év végéig 32,200 koronára szaporodott, de sajnos, a háború miatt hazánkat ért veszteséggel ez a tőke is csaknem egészen megsemmisült és ma 2—300 pengőre zsugorodott.

1877. december 14-én jelentette a lelkész, hogy vagyóci Nagy Pál 2000 forint alapítványt tett, melynek kamataiból a lelkész fizetését kell pótolni, úgyszintén a tanítónak vizsgái jutalmát adni és a szegény tanulókat tanszerekkel ellátni. — Ez az alapítvány is leromlott a háború nyomorával, a boldog emlékü alapító érdeme azonban ezzel nem kisebbedett és méltán őrizzük kegyelettel emlékezetét.

Ugyancsak ő adott egy diszes úrvacsorai kelyhet is. Sajnos, hogy ez a szép adomány, mivel ezen célra a hivek is gyűjtöttek, de még inkább az iskolaépítés ügye viszálykodásra adott okot, mely-

nek eredménye több egyháztagnak kitérése lett, kik az unitárius egyházba léptek át.

Az iskolában a tanulók száma elérte a 70-et, úgy, hogy a régi iskolában már nem fértek el, ezért új tanterem építését határozza el a közgyűlés. 1878. július havában elkészült az új iskolai terem. Az új tanteremben már a női kézimunkát is tanítják, — azonban már 1904. évben az új iskola sem felel meg a célnak. — Mikor az egyház saját erejéből új iskolát építeni nem tud, az isteni gondviselés jött segítségére. Ugyanis 1905. év január 29-én bejelenti a lelkész, hogy az egyház felügyelője, áldott emlékü Mayerffy József és neje Ollik Emilia 24,000 korona erejéig egy új iskolai épület emelését ajánlották fel az egyháznak. Az építéshez azonnal hozzáfogtak és 1905. november hó 5-én a kegyes alapítók átadták a mostani diszes épületet az egyház használatára azzal, hogy „meg lesznek jutalmazva, ha látják, hogy a hívek szeretik egyházukat, mert az egyházat csak az teheti erőssé.”

Az új épületben van az iskolaterem, az egyháztanács terme, a tanítói és harangozó lakás. — Egészséges vizet az új ártézi kút ad. Az egyháztanács termébe a nőegylet egy tanácskozó asztalt. Franciszti Lajosné 18 darab széket adott, Rákos Jenő pedig a villanyvilágítást saját költségén bevettette.

Igy adott az Úr jósága áldozni kész hiveket. Illő, hogy emléküket megőrizzük, a még élőket megbecsüljük.

Az iskolaépület az alapítóknak 25,000 koronába került.

Az iskola ügye mellett sok áldozattal hozták a mostani állapotba a templomot.

1889. évben felépül a torony, ugyanakkor Franciszti Lajos egy harangot adott 1150 forint költséggel, másikat Mayerffy József és neje 340 forint értékben, harmadikat a hivek adakozásból készítették 948 forintért. Ezeket a háború alatt elvitte a hadsereg, helyettük 1922. év augusztus havában szerelték fel a mostani acélharangot, melyet nagyrészt szintén adakozásból vettek.

1904. évben Franciszti Lajosné cementlapokkal kirakatta a templomot, Mayerffy József padozatot készített a padok alá, Sulcz Endréné újra festeti a padokat, Draskóczy Lajos lelkész pedig azokat kijavíttatja. — Ez 552 koronába került a jószívű adakozóknak. Ugyanakkor Mayerffy József két kályhát ajándékozott a templom fűtésére.

1910. évben ajándékozta özv. Franciszti Lajosné az orgonát 3000 korona, a karzatot hozzá az egyház építteti 1060 korona költséggel. 1911. évben buzgó hivek adományából és gyűjtésből készítették a szép, színes ablakokat, a következő évben bevezetik a templomba a villanyvilágítást.

1914. évben egy irodahelyiséggel kibővítik és átalakítják a papi lakást, 1927. évben pedig özv. Mayerffy Józsefné végrendeleti hagyománya 800 pengő kamatai a templom fűtést végleg biztosította.

II. Kor. 9. „Kiki, amint elgondolta szivében, úgy cselekedjen, nem kényszerítésből, mert a jókedvű adakozót szereti az Isten.” — Ének:

(Lásd a dunántúli új énekeskönyv 256. sz. énekét.)

IV. RÉSZ.

Egyházi élet.

Kezdetől fogva buzgón intézte az ügyeket az egyháztanács. Néha-néha felmerül ugyan a panasz, hogy nem jönnek a gyűlésekre, de ez minden gyűlekezetben megtörténik. A rossz magaviseletű híveket figyelmeztetik, megdorgálják, sőt pénzbüntetésre is ítélik. A szomoru emlékű osztrák elnyomás alatt több kormányrendelettel próbálta a zarnoki uralom gyengíteni egyházunkat és ősi törvényes jogaitól megfosztani, de a mi egyháztanácsunk erősen állt és mindig azt válaszolta, hogy alkotmányunk szerint a kivánt szervezkedés az egyetemes gyűlésre tartozik.

A templombajárásról olvassuk a régi jelen-

tésekből, hogy nem látogatják az istenitiszteleket, mert a többnyire iparos hívek vasárnaponként vásárokra járnak, piacoznak. Sajnos, ez az állapot még most is fennáll. A gyermekek templombajárásáról többször határoznak. Ünnepeken megtelt a templom és az úr szentvacsorájával is sokan éltek. Hazafias ünnepeket is sokszor tartottak, utóbb az „Evangelikus Szövetség” esti összejövetelein megtöltik az Istenházát.

Az 1884. évben alakult Nőegylet a templom és környéke rendbentartásáról gondoskodik, a szegényeken buzgón igyekszik segíteni, azonkívül sok adománnyal áldozik az egyháznak.

A pusztán, a Kardoskútnak nevezett részen is van külön egyházközség. Először egy iskolát építtetett ott a városi egyház és lelkésztanítót küldött ki; utóbb egy külterületi lelkészi állást szervezett. De a pusztaiak önálló egyházzá óhajtottak lenni és csaknem 30 évig tartó áldatlan pereskedés után teljesen különváltak; külön anyaegyház lett, sőt más esperességhez is csatoltatott. Eszerint városunk területén két evangelikus egyházközség van.

A városi egyház fentartására van 66 kat. hold szántóföldünk, melyet a szétszórt helyen fekvő lelkészi és tanítói földek eladási árából szerzett az egyház. Ezenkívül még személyadót és állami adó utáni adót vet ki évenként.

Ezideig volt az egyháznak 6 lelkésze, 16 ta-

nitója. Lélekszám csaknem 1000, sajnos, hogy ma már csak 40 tiszta evang. házaspár van.

A külterület 1800 lelket számlál, úgy, hogy a város területén 2800 evangélikus lakik.

Efezus 1. 3., Áldott legyen az Isten és a mi Urunk Jézus Krisztusnak Atyja, ki megáldott minket minden lelki-testi áldással a Krisztusban.
— Ének:

(Lásd a dunántúli új énekeskönyv 290. sz. énekét.)

